

i VFerrera, 1932-4) i de Ribagorça (infra). — ³ *Ci sono cose che non le posso smaltire*, frase italiana corrent; *concoquere odia* «supporter les haines», Ciceró; *μῖσος πέσσειν*, *Iliada*; *ἐχθροῖς πέπων* Esquil; etc. — ⁴ Per al nostre cas no importa si el traductor va entendre bé l'original, ni tan sols no importa massa assegurar que no hi hagi errada de còpia en el manuscrit més antic, P, que ho porta així, car de tota manera provaria que el mot circulava en català, i fins a l'extrem límit Nord de la llengua, a la fi del S. XIII (o a primers del XIV, almenys, quan es copià P). — ⁵ Wartburg, *l. c.*, suggereix que el català l'importà de Sicília! Però no solament allí és *appaidari*, i allí foren els catalans els mestres i els hegemon, sinó que quan Lluïl escrivia el *Plant*, l'any 1275, encara el rei català que deslliurà Sicília i hi introduí la nostra gent, no era més que Infant. Wartburg va fer article perquè *apái* «digérer, cuver le vin» apareix isoladament a Niça, i suposa ell que és manlleu del genovès. Però deu ser del piemontès (Niça és molt més prop de Cuneo piemontès que no de Gènova) i justament en la zona genovesa a penes s'ha assenyalat la presència del mot, mentre que s'ha registrat pertot en el Piemont. — ⁶ «-- Bevia tragos de conyac / per fer baixar les quatre boles / que tenia sus l'estomac / -- / m'anguili cap a l'hort, i cames cap ací!... / Me'n som vingut a peu, per mirar de *pair*», Saisset (*Catal. d. R.*, 68). — ⁷ «El salir / e argüir / con tanta indiscreción, / de bollyr / ni de *paýr* / no demuestran perfección» (Rom. xxx, 63, v. 53). Evidentment satíric contra un indiscret, retraient-li que «li falta un bull», i que no ha paït bé allò que ha après. — ⁸ Ni en el grec clàssic, ni en el baix grec, ni en el de la Magna Grècia (del tot absent en Rohlfs, *Et. Wb. d. unterital.* ³⁵ *Grázität*) no hi ha sentits secundaris que ens hi acostin. — ⁹ «Madurar» en scr. *pácyate*, tocar *pák...* ¹⁰ Així com s'ha dit que el cat. *pair* sigui importació d'Itàlia, també Högberg (*ZRPh.* xli, 1921, 277) cregué que el baix-engad. *pa(j)ir* seria un intrús italià, essent «isolat en reto-romànic». Però no és veritat, puix que també és friülà *paidi* (sentit figurat) i tirolès (*paì* «contare, pagare», *AGI* I, 284, n. 7), i arriba fins als *dialecti ladino-veneti dell'Istria* (Ive, 97). També *paì* a Poschiavo, que ja és quasi reto-romànic. — ¹¹ Continua ben viu en venecià, no pas antiquat com donen a entendre M-Lübke i Wartburg. En una comèdia popular de R. Selvatico, amb el sentit de «expiar»: «tutte šte làgreme elle ga da *paìr* a l'infenu, quel veçu desgrasià» (Battisti, *Testi Dial. Italiani*, ed. major, I, p. 41, 42). Boerio: «*paìr*: digerire, concuocere, i cibi nello stomaco; *paìr la colpa*: pagar lo scotto, far penitenza del fallo» [Eiximenis rediviu!], «*paìr el bon tempo*: penar la vita, dopo aver molto goduto; come sostantivo per 'lo ventre': *sotto il paìr*: alla cintura» (*sota el paìdor* que diria un macip de ribera). — ¹² Rohlfs, *Diz. Dial. delle Tre Calabrie* recull *paìjìa* 'digerire' en tres punts dispersos: extrem NO., extrem NE. i punta Est-Centre (vora Crotone). L'*AI*S no té mapa ⁶⁰

'digerir', però segons l'índex recull el verb *paidi* 'digerir' en els mapes *logorati* i *marciranno*, en el punt 732 (Basilicata) i *paì* en el punt 444 (Emília). — ¹³ Lorck, *Altberg.*, *l. c.*: «digero» i *ol payli* «digestio». Aquesta *yl* seria fonèticament *l*. Observa Belli que *palì* reapareix en algun parlar de les Marques, i troba que és una *l* no prou explicada. La idea de Lorck és que és espesseïment de la *l* antihiàtica, i dóna algun altre exemple del fenomen, ço que en el cas del comasco *paglìs* = it. *paese* sembla realment vàlid. — ¹⁴ Mussafia, *Beitrag zur Kunde d. nordital. Mundarten im 15. Jh.*, 1873-1874, p. 85, s. v. *paire* i *paìr*. — ¹⁵ *Paidare* 'digerir' en cinc passatges del *De Regimine Sanitatis* (versos 143, 148, 149, 640, 664), en un d'ells rimant en *-are*, p. p. Mussafia, *Wiener Sitzber.* cvi, 618. De l'estudi morfològic que en fa a la p. 547, no es dedueix que el llenguatge d'aquest text tingui tendència a canviar *-ire* en *-are*. D'allí s'estendria al judeo-espanyol *paìdar* 'digerir', on és peculiar del de Bòsnia i Bulgària (ML-Wagner, *RFE* xxxiv, 81): a aquests sefardites s'afegiren alguns jueus italians evadits dels pogroms de mant ghetto, i també cridaven metges jueus del país veí. — ¹⁶ Que és la forma ja de Teofrast, Hipòcrates, Aristòtil. Però totes aquestes intuïcions són tan condicionades a incògnites que no convé arriscar-s'hi. — ¹⁷ No podem pensar per a *PAIDIRE* (> *paìr/paìdir*) a partir del ll. *PEDERE* o *PEDITUM* perquè no ens explicaria el diftong *ai*. Pertot arreu en romànic *PEDITUM* es contragué de seguida en *-d-t-* o *-d-d-* (cat.-oc., fr. *pet.* it. *peto*, cast. *pedo*). El cas del port. *peido* és únic, i comprensible només en una llengua on les *e* postòniques es conserven — *nàdega*, *-àdego*, *l'idimo*, *còvado*, *àmedas* — i on la *-d-* intervocàlica caigué radicalment des dels orígens. — ¹⁸ Pokorny, *IEW*, 889.1ss., 919.27ss. — ¹⁹ Vegeu, per exemple, *ZRPh.* xlix, 19, on comenta vells poetes populars argentins, i dóna cites de parlars argòtics i de parlars populars europeus. Altres vegades n'han parlat Carles Claveria, L. Sainéan i L. Spitzer. — ²⁰ Cf., per exemple, *cainatu* de *COGNATUS* en el Sud d'Itàlia, d'on després el calabès *canatu* (Rohlfs, *Hist. it. Gr.*, § 133).

Paìral, *paìralia*, *paìralisme*, V. *pare*

PAIRAR-SE, 'estar-se, abstenir-se, d'alguna cosa', mot comú amb l'oc. (*se*) *paìrar* 'suportar, tolerar, aguantar' (i potser propagat des d'aquesta llengua), com a terme nàutic 'romandre una nau amb poc o cap moviment', probablement del ll. *PARIARE* 'ser igual' (derivat de *PAR* 'pariò, igual'), des d'on es degué passar a 'mostrar-se equànime', 'tolerant'. □ 1.ª doc.: 1840, Lab.

Aquí només com a terme nàutic intr. «posar-se o estar al *paìra*», «*paìra* (sic, escrit amb *-a*) m.» com una varietat d'*estar a la capa* un vaixell, posant les veles de manera que prenguin vent per la cara de proa, «solutis velis cunctatio», i per tant s'alenteixi o anul·li l'avenç de l'embarcació. D'altra banda l'acc. *terrassa-*